

Innledning

Av Susanne Kjekshus Koch¹

Hva var Fleksibel læring?

Fleksibel læring var en strategisk satsing ved Universitetet i Oslo, som strakte seg over fem år fra 2003 til 2007. Det ble bevilget til sammen drøyt 20 millioner i såkornmidler, fordelt på over hundre prosjekter.

Målsettingen for Fleksibel læring og for prosjektene som ble satt i gang, var å etablere gode læringsomgivelser for UiOs studenter ved å integrere IKT i undervisning og læring. IKT-løsningene skulle støtte studentaktive læringsformer, bedre studentoppfølgingen og fremme alternative vurderingsformer. Det ble også lagt vekt på å utvikle de ansattes kompetanse og motivasjon til å anvende IKT i undervisningen.

Satsingen var fundert i et tett strategiarbeid over alle fem årene. Kvalitetsreformens pedagogiske føringer lå i bunnen, og strategien for de fem årene² ble presisert og operasjonalisert i årlige handlingsplaner³. Utlysningskriteriene for tildeling av midler ble justert år for år, basert på disse årlige handlingsplanene og på erfaringene som ble gjort underveis. Slik ble strategien realisert trinn for trinn, og satsingen kunne adressere problemer som ble avdekket underveis.

1 Susanne Kjekshus Koch, senioringeniør, Gruppe for digitale medier i læring, Universitetets senter for informasjonsteknologi, s.a.k.koch@usit.uio.no.

2 Strategisk plan for Fleksibel læring 2003–2007.

3 http://www.fleksibel-laering.uio.no/om_satsningen.html.

Fleksibel læring-satsingen ble styrt i fellesskap, med en teamleder i halv stilling og en svært aktiv styringsgruppe med medlemmer fra Studieavdelingen, Fagenhet for universitetspedagogikk, InterMedia, Universitetsbiblioteket og Universitetets IT-senter (USIT). Alle fakulteter og begge museer søkte om og fikk tildelt midler.

En systematisk deling av erfaringer og gode eksempler bidro til at arbeidet kom større grupper av studenter til gode, og til at UiO som institusjon lærte av innsatsen.⁴ Prosjektene deltok i erfaringsdeling ved at de bidro til årvisse erfaringsdelingsseminarer, to konferanser og nå tre artikkelsamlinger.

Hva har vi lært

Artikkelsamlingen du sitter med i hånden, er det siste leddet i erfaringsdelingen som var en sentral del av Fleksibel lærings strategi. Heftet presenterer erfaringer fra noen av de prosjektene som fikk tildelt midler i satsingens siste år, 2007. Disse prosjektene hadde arbeidsperiode i 2008, og erfaringene er nå ferdig bearbeidet.

Det er to trender som trer frem i årets artikler. For det første har fire av prosjektene basert seg på studentmedvirkning og rapporterer at de har hatt mye nytte av dette.

For det andre har prosjektene vært større og bredere og hatt innvirkning på studiestruktur og læringsmiljø. I den tidlige fasen av Fleksibel læring var prosjektene mindre. Nå ser vi modigere satsinger: Hele studieløp legges om, og det lages imponerende læringsressurser, som en dokumentarfilm og et automatisert laboratorium.

Studentmedvirkning

Ønsket om at studentene skulle medvirke til prosjektet, var en sentral del i Fleksibel lærings strategi og utlysningkriteriene også i siste runde. Det er derfor spesielt positivt å se at dette prinsippet ser ut til å ha slått an, og at flere prosjekter opplever studentenes bidrag som et viktig suksesskriterium.

⁴ For mer detaljert informasjon om hvordan satsingen ble organisert og gjennomført, se innledningene til Koch 2006 og Koch 2007.

Et godt eksempel her er prosjektet språklig analyse på nett (se side 101). Institutt for lingvistiske og nordiske studier får inn mange nye studenter på språkfagene som mangler grunnleggende forkunnskaper i språkanalyse og lingvistikk. Derfor har de laget en nettressurs som studentene kan bruke for å drille seg selv i språkanalyse. Ideen til dette kom fra studenter på faget Språk, logikk og informasjonsteknologi, og studentene har selv vært med på å utvikle nettressursen.

I tillegg til at studentmedvirkning er viktig for kvaliteten i prosjektene, er det også et pedagogisk poeng at studentens medvirkning involverer dem i egen læringsprosess. Det gir dem en annen form for faglig modning fordi de får et metaperspektiv på studiene. De trer ut av studentrollen og får trent seg på å være fagfolk.

Studentene som deltar i slike prosjekter, er flinke studenter som opplever tillit og ansvar. De får et innblikk i instituttets liv fra en annen synsvinkel, noe som er motiverende i studiene og gir dem tilhørighet til faget og instituttet. Slik blir studentmedvirkning også viktig for rekruttering til mastergradsstudier og forskning.

En heldig bieffekt av studentmedvirkning er at lærerne blir inspirert av å jobbe med unge mennesker. Studenter ser faget med nye øyne, og det kan gi gnist til dem som har hatt faget under huden i tiår. Dessuten har studentene kompetanse som ikke lærerne har. I prosjektet *Computers in Science Education* (se side 29) erfarte de fagansvarlige for eksempel at studenter som bidro, hadde bedre kjennskap til relevant programvare enn lærerne sine og kom med nyttige forslag til pensumlitteratur.

Mer avanserte prosjekter

Flere av prosjektene i dette heftet er større og mer avanserte enn de tidligere prosjektene under *Fleksibel læring*. Det har sammenheng med at fagmiljøene gjennom periodens første fire år har opparbeidet viktig kompetanse. De har opparbeidet

- søkerkompetanse, slik at de utformer solide, presise søknader som adresserer viktige behov ved enheten
- prosjektkompetanse, slik at de forankrer prosjektene lokalt og sørger for konkrete målsettinger og god fremdrift

- bestillerkompetanse, som gjør at de kan stille de rette spørsmålene til teknikere og programvareleverandører for å få de løsningene de trenger

Hva er det så som gjør prosjektene avanserte? De har klart å holde organisatorisk fokus over tid. De har også funnet alternative finansieringskilder slik at prosjektene har kunnet vokse når det har vært naturlig. I Hovedøya-prosjektet (se side 13) skulle Naturhistorisk museum opprinnelig produsere en liten film-snutt til bruk i undervisningen. Resultatet ble så bra at de utvidet filmen til å bli en dokumentarfilm i full lengde. I tillegg er den stykket opp og fungerer som læringsressurs på nett.

I artikkelen om Hovedøya-prosjektet er dette sitatet fra science fiction-forfatteren Arthur C. Clarke inkludert: «Tilstrekkelig avansert teknologi kan i praksis ikke skilles fra magi.» Prosjektet brukte en kombinasjon av ulike teknologier for å anskueliggjøre geologiske bevegelser og vise hvordan øya har endret seg over tid. Resultatet ble så bra at effekten var magisk. Undervisere i mange fagdisipliner vil kunne bruke nettstedet Utforsk Hovedøya.⁵

Prosjektet RoboLab (se side 49) er et annet avansert prosjekt som ser ut til å anvende magi. De har satt opp fjernstyrte maskiner som lar studenter operere et laboratorium på Blindern via Internett. Laboratoriet har kostbart, sjeldent utstyr, som slik blir gjort tilgjengelig for en mye større brukergruppe. Men det er ikke bare resultatene av prosjektet som gjør det avansert. Også i dette prosjektet har studentene vært med i utviklingen og har bidratt til kvalitetssikring. Ettersom midlene som ble tildelt av Fleksibel læring ikke kunne brukes til utstyr, har prosjektet skaffet midler til dyrt utstyr via andre finansieringskilder.

Varige konsekvenser

Vi har sett at de involverte vet bedre hva de skal spørre om hjelp til, og de har blitt tydeligere på hva de vil i løpet av Fleksibel lærings satsingsperiode. Støtte-miljøene for denne typen utviklingsarbeid er også blitt bedre kjent.

⁵ Nettstedet Utforsk Hovedøya finner du her: <http://www.intermedia.uio.no/hovedkategori/portlets/utforsk-hovedoya/>.

Satsingen Fleksibel læring kan sies å ha bidratt til økt fokus på heving av pedagogisk kvalitet ved hjelp av IKT. UiOs ansatte fikk en økt bevissthet på området, og det ble tydelig hvor man skulle gå for å få hjelp med lignende utviklingsarbeid i fremtiden.

Prosjektmiljøene og enhetene de sprang ut av, har delt nyttige erfaringer og besitter nå kompetanse på hva pedagogisk tilrettelegging ved hjelp av IKT innebærer organisatorisk og i forhold til læringsmiljø og rekruttering.

Administrativ forankring

På Humanistisk fakultet sammenfalt strategiperioden for Fleksibel læring med en større omstrukturingsperiode. Etersom dette store fakultetet hadde en rekke prosjekter i regi av Fleksibel læring, så man behov for å forankre arbeidet administrativt.

Løsningen ble at hvert institutt fikk en studiekonsulent med særskilt ansvar for digitale medier i læring generelt, med en koordinator på fakultetsnivå. Denne ordningen er nå permanent og sørger for tydelig eierskap for IKT-pedagogisk utviklingsarbeid ved fakultetet.

Inkluderende læringsmiljø

Teologisk fakultet benyttet midler og kompetanse fra Fleksibel læring til å arbeide med universell utforming, inkludering og digital kompetanse. Det første prosjektet la til rette for direktesending av lyd fra forelesningene.⁶ Lydfilene ble senere publisert i Fronter og på fakultetets nettsider som podkaster. Dette var ment primært som et tiltak for synshemmede, men hadde positiv effekt for dyslektikere, studenter med syke barn, angstpasienter og alle som ønsket å repetere før eksamen.

Med utgangspunkt i dette prosjektet ble det initiert to nye prosjekter, begge skulle øke tilgjengeligheten til læringsmiljøet og skape digital kompetanse. Til sammen har de tre prosjektene endret prosedyrene for undervisningsplanlegging og -gjennomføring på fakultetet, skapt en mengde fleksible læringsressurser og bygget solid kompetanse på området universell utforming.

6 «Universell utforming av studieemner ved hjelp av IKT. Enkle grep for mer tilgjengelig undervisning». I Koch 2007, s. 45.

Rekruttering og internasjonalisering

Pedagogisk forskningsinstitutt ved Utdanningsvitenskapelig fakultet har koordineringsansvar for to internasjonale mastergrader. Siden studentene kommer fra hele verden, men studerer ved en rekke studiesteder i Europa, ønsket instituttet å bruke blogg og podkast for å gi dem en tilhørighet til Universitetet i Oslo.

Bloggen⁷ inneholder podkast av forelesninger, intervjuer med ansatte og studenter samt innspill og kommentarer til fagfeltet generelt. Den skaper fellesskap blant studentene og støtter den faglige fremdriften. Etter hvert som bloggen ble fylt med innhold og aktivitet og engasjementet økte, så instituttet at dette også var en nyttig kanal for studentrekruttering.

Noe som i utgangspunktet var et lite prosjekt, har ført til ringvirkninger til mange deler av instituttets virke.

Faglig omstrukturering

Som et siste eksempel på varige konsekvenser av Fleksibel læring vender vi tilbake til prosjektet Computers in science education ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.

Prosjektet har høstet internasjonal anerkjennelse for den faglige, pedagogiske og tekniske omleggingen som er gjort på bakgrunn av prosjektet: Pensum er ikke det samme som før, oppgavene er nyutviklet, og til og med forskningsfeltet utvider seg. Prosjektet har involvert flere institutter og endret strukturen på flere bachelorutdanninger.

«Fleksibel læring» er død, lenge leve fleksibel læring

Hvordan vil arven fra Fleksibel læring prege Universitetet i Oslo i årene som kommer? Det er ikke satt av midler eller personalressurser til noen videre strategisk satsing, men ballen ruller allikevel videre.

I etterkant av satsingen er det opprettet et nettverk for IKT i læring. Ledelsen på hvert fakultet har utnevnt et medlem til nettverket, og i tillegg er Universitets-

⁷ <http://uv-blog.uio.no/mt/flexlearn/>.

biblioteket og Studentparlamentet representert. Nettverket ledes av Studieavdelingen i samarbeid med USIT. Det skal sikre et nært samspill mellom sentraladministrasjonen og fakultetene. Nettverket skal blant annet:

- inneha en bestillerrolle overfor sentraladministrasjonen
- drive erfaringsdeling
- utvikle fakultetsovergripende prosjekt
- søke eksterne midler

Det blir ikke noen ny strategi for fleksibel læring ved UiO. Likevel vil universitetets ambisjoner og planer i møte med nye studenter og ny teknologi inngå i strategien for 2010–2030, som utarbeides høsten 2009 i regi av det nye rektoratet.

Referanser

Fleksibel læring ved Universitetet i Oslo – strategisk plan 2003–2007, Universitetet i Oslo 2002, <http://www.fleksibel-laering.uio.no/fleksibel.pdf>.

Koch, Susanne Kjekshus (red.) 2000. *Ringer i vann. Fleksibel læring – kvalitetsreformen i praksis*, Universitetet i Oslo, <http://www.fleksibel-laering.uio.no/erfaringer/skriftserie/samlinger/2006/index.html>.

Koch, Susanne Kjekshus (red.) 2007. *Ringer i vann. Fem år med Fleksibel læring fleksibel læring ved UiO*, Universitetet i Oslo, <http://www.fleksibel-laering.uio.no/erfaringer/skriftserie/samlinger/2007/index.html>.

Norheim, Brynjulv 2007. «Universell utforming av studieemner ved hjelp av IKT. Enkle grep for mer tilgjengelig undervisning». I Koch, Susanne Kjekshus (red.): *Ringer i vann. Fem år med Fleksibel læring fleksibel læring ved UiO*, s. 45, <http://www.fleksibel-laering.uio.no/erfaringer/skriftserie/samlinger/2007/index.html>.

Skærbæk, Eva og Brynjulv Norheim 2007. «Medborgerskap og digital kompetanse. Hvordan dempe det asymmetriske forholdet mellom ulike deltakergrupper?». I Koch, Susanne Kjekshus (red.): *Ringer i vann. Fem år med Fleksibel læring fleksibel læring ved UiO*, s. 193, <http://www.fleksibel-laering.uio.no/erfaringer/skriftserie/samlinger/2007/index.html>.